

CRITERII DE SELECȚIE A ORAȘELOR PENTRU COMPARAREA „INTELIGENȚEI” ACESTORA DIN PREZENT ȘI DIN TRECUT

Lucian-Marian PAVEL ^{1*},
Alexandru-Ionuț PETRIȘOR ²

¹Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România,
²Dr. ecol., dr. geogr., habil. urb.; profesor și director, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România; profesor, Departamentul de Arhitectură, Facultatea Urbanism și Arhitectură, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova; CSI, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Construcții, Urbanism și Dezvoltare Teritorială Durabilă URBAN-INCERC București, România; CSI, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism, București, România.

*Autorul corespondent: Lucian-Marian PAVEL, e-mail: pavel_smk@yahoo.com

Rezumat. *Lucrarea de față are ca scop prezentarea unei metodologii de alegere a unor criterii de selecție pentru compararea orașelor din prezent cu cele din trecut cu referire la statutul de „oraș inteligent”. Pentru comparație este esențială stabilirea criteriilor de selecție a orașelor examinate, care să permită o analiză sistematică și obiectivă a acestora. Criteriile de selecție sunt: (1) poziționarea geografică – orașe din bazinul mediteraneean; (2) reprezentativitatea istorică; (3) continuitatea istorică. Orașele selectate pentru studiile de caz sunt: Alexandria (Egipt), Roma (Italia) și Antiohia (Turcia). Metodologia de stabilirea a criteriilor de selecție a orașelor a fost bine definită, asigurând reprezentativitatea orașelor selectate pentru analiza comparativă a „inteligenței” acestora, reflectând diversitatea geografică, importanța istorică și continuitatea culturală necesare pentru a înțelege evoluția orașelor de-a lungul timpului.*

Cuvinte cheie: *metodologie, criterii, comparare, oraș inteligent.*

Introducere

Articolul prezintă o metodologie de stabilire a unor criterii de selecție pentru compararea orașelor din prezent cu cele din trecut cu referire la statutul de „oraș inteligent”. Metodologia de selecție este utilă pentru analiza comparativă a orașelor selectate pe perioade istorice diferite.

Lucrările de cercetare din sociologie și urbanism utilizează mult metoda comparației. De exemplu, comparații între oameni, între grupuri, între comunități, între culturi, între societăți și se poate continua la nesfârșit pentru diferite domenii de cercetare, inclusiv cu referire la comparații între orașe sau orașe-state. Societatea sau propriul oraș pot fi înțelese prin compararea cu alte societăți sau alte civilizații ori alte orașe. Sociologul și politologul american Lipset spunea: „Cine cunoaște doar o singură țară practic nu cunoaște niciuna” [1].

În contextul comparării orașelor în perioade istorice diferite, a fost preferată analiza calitativă celei cantitative, datorită capacității sale de a încorpora detalii contextuale, istorice și culturale care sunt esențiale pentru o înțelegere detaliată și completă a fenomenelor social-urbane și pentru a elimina reprezentativitatea limitată și subiectivismul în alegerea cazurilor la analiza cantitativă. Pe baza acestor criterii de selecție au fost selectate orașele pentru studiile de caz privind „inteligenta” acestora în prezent și din trecut.

Cadrul metodologic de alegere a criteriilor de selecție a orașelor ce vor studiate

Pentru orașele care vor fi analizate este esențială stabilirea criteriilor de selecție a acestora, care să permită o analiză sistematică [2], fără a afecta obiectivitatea rezultatelor.

Prezentarea criteriilor de selecție

Au fost alese următoarele trei criterii:

Criteriul 1: Poziționare geografică: orașe situate în bazinul mediteraneean;

Criteriul 2: Reprezentativitate istorică: orașe mediteraneene de o importanță istorică foarte ridicată, orașe mari și complexe, care au jucat roluri cruciale în dezvoltarea culturală și științifică, politică, socio-economică a lumii de-a lungul timpului; orașe mediteraneene care au fost centre de putere și inovare, dar au și influențat în mod semnificativ cursul istoriei cu contribuții unice la patrimoniul mondial;

Criteriul 3: Continuitate istorică: orașe mediteraneene care au fost locuite continuu din antichitate până în prezent și care au reușit să-și păstreze relevanța și importanța culturală, politică sau socio-economică de-a lungul diferitelor ere istorice, capabile de a se adapta la schimbările istorice, păstrându-și totodată identitatea și patrimoniul. Aceste orașe atrag anual un număr ridicat de vizitatori, datorită importanței istorice și politice, monumentelor etc.

Prezentarea orașelor selectate pentru studiile de caz. Orașele selectate pentru studiile de caz sunt Alexandria din Egipt, Roma din Italia și Antiohia din Turcia, fiecare reflectând particularitățile culturale, politice, socio-economice, dar și fenomenele urbane ale epocii sale. Aceste exemple ilustrează nu doar continuitatea istorică, dar și impactul semnificativ pe care l-au avut în dezvoltarea culturală, politică și socio-economică mediteraneană și globală.

Argumente în alegerea orașelor. Cele trei orașe alese se află în bazinul mediteranean, regiune ce a concentrat schimburi culturale, comerciale și politice intense de-a lungul mileniilor. Regiunea are o poziție strategică excelentă, ce a favorizat dezvoltarea orașelor ca centre de putere, cultură și inovare, permițându-le să influențeze și să fie influențate de variate civilizații.

○ *De ce bazinul mediteranean?*

- Bazinul mediteranean a fost leagănul multor civilizații antice, inclusiv egipteană, feniciană, greacă, romană, bizantină și a avut un rol crucial în dezvoltarea civilizațiilor europene, nord-africane și orientale [3].

- Orașele mediteraneene au o continuitate unică în istorie, unele așezări urbane datând de mii de ani și evoluând de la orașe antice la medievale și, în cele din urmă, moderne și inteligente.

- Regiunea mediteraneană a fost un centru pentru schimburile comerciale, culturale și politice între diverse populații. Aceste interacțiuni au modelat dezvoltarea urbană și arhitecturală a orașelor, influențându-le structura, funcționalitatea și aspectul.

- Factorii geografici precum apropierea de mare, terenul muntos sau fertilitatea solului și clima favorabilă au avut un impact direct asupra localizării, economiei și expansiunii orașelor - diversitatea geografică și climatul mediteranean au influențat dezvoltarea urbană.

- Orașele antice mediteraneene au fost pionieri în adoptarea și dezvoltarea tehnologiilor care au influențat profund arhitectura, ingineria, agricultura, navigația și gestionarea apei [4]. Aceste inovații tehnologice reflectă capacitatea remarcabilă a civilizațiilor antice de a răspunde nevoilor comunităților lor și de a-și extinde influența în regiunea mediteraneană și dincolo de ea. Iată câteva exemple notabile de inovații tehnologice [5]: sisteme de irigații și apeducte, construcții pe structură de cadru, tehnologia navală, tehnici agricole inovatoare, urbanism și planificarea orașelor, faruri și sisteme de semnalizare, tehnologiile metalurgice, sisteme de scris și înregistrare. Orașele mediteraneene actuale îmbrățișează tehnologia pentru a îmbunătăți calitatea vieții, eficiența urbană și sustenabilitatea. Utilizarea tehnologiilor avansate în aceste orașe demonstrează o tranziție spre soluții inteligente și durabile.

- Și orașele mediteraneene actuale se confruntă cu provocările prezente, precum schimbările climatice, gestionarea resurselor naturale, conservarea patrimoniului cultural și adaptarea la tehnologiile emergente. Analiza comparativă a răspunsurilor la aceste provocări poate oferi soluții aplicabile la nivel global.

- Regiunea este renumită pentru patrimoniul său cultural și arhitectural, incluzând numeroase situri UNESCO. Studiul orașelor mediteraneene permite o înțelegere aprofundată a influențelor culturale și istorice asupra dezvoltării urbane.

Prin urmare, Bazinul Mediteranean reprezintă un cadru ideal pentru cercetarea comparativ-istorică datorită complexității și bogăției sale istorice, culturale, științifice, socio-

economice și geografice, oferind oportunități unice pentru înțelegerea evoluției orașelor de-a lungul timpului și în contextul actual al tranziției spre orașele inteligente.

Alexandria din Egipt

Poziționare geografică: Situată strategic pe coasta mediteraneană a Egiptului, Alexandria a fost un centru cu un rol cheie pentru comerț și schimburi culturale între civilizațiile mediteraneene și cele din Orientul Mijlociu.

Reprezentativitate istorică: Alexandria este un exemplu remarcabil de oraș reprezentativ pentru istorie, având un impact semnificativ asupra culturii, științei și comerțului în lumea antică. Fondată de Alexandru cel Mare în 331 î.Hr., a devenit un centru major de învățământ și cultură, adăpostind Biblioteca Alexandriei, cea mai mare bibliotecă a lumii antice, și Farul din Alexandria, una dintre cele Șapte Minuni ale Lumii Antice. Ca nod comercial între Est și Vest, Alexandria a facilitat schimbul de idei și tehnologii între diverse culturi. A contribuit la progresul geometriei, astronomiei și literaturii, influențând dezvoltarea culturală și științifică a Mediteranei și a lumii. Moștenirea Alexandriei continuă să inspire prin simbolizarea înțelepciunii și a dorinței de cunoaștere umană [6].

Continuitate istorică: Istoria sa se întinde de la fondarea sa până în prezent. De-a lungul mileniilor, Alexandria și-a păstrat o importanță culturală și economică, fiind un centru urban vital și demonstrând o adaptabilitate remarcabilă la schimbările sociale, politice și tehnologice. Atractivitatea turistică actuală se datorează unor monumente ca Biblioteca Alexandrină, Farul din Alexandria, Citadel of Qaitbay și promenada Corniche-ului.

Roma din Italia

Poziționare geografică: Situată în inima peninsulei italiene, Roma a beneficiat de poziția sa centrală în Mediterană pentru a deveni un important centru politic, militar și cultural.

Reprezentativitate istorică: Roma, capitala Italiei, este unul dintre cele mai importante orașe istorice din lume, cu o istorie documentată ce se întinde pe cca. trei milenii. Este renumită pentru rolul său central în istoria antică, ca inimă a Imperiului Roman, cu o influență profundă asupra dezvoltării culturale, politice, și juridice a civilizației europene și mondiale. Contribuțiile sale cele mai remarcabile includ dreptul roman, arhitectura și ingineria, politica și guvernarea, cultura și arta și religia. Elementele reprezentative care îi definesc identitatea sunt Colosseumul, Forumul Roman, Pantheonul, Fontana di Trevi, Vaticanul, Scalinata Spaniolă, Via Appia, Ghetto-ul Evreiesc și Campus Martius [7]. Deși este cunoscută mai ales pentru rolul său în Antichitate (capitală a Imperiului Roman), Roma a avut o influență semnificativă și în perioada medievală, ca centru spiritual al creștinismului occidental (sediul Papalității), contribuind la dezvoltarea artei și arhitecturii renascentiste și baroce. Moștenirea sa culturală, științifică și istorică continuă să fie un punct de referință pentru civilizația umană.

Continuitate istorică: Roma, numită și „Orașul Etern”, are o extraordinară continuitate istorică, fiind locuită neîntrerupt de cca. 2.800 de ani. De la fondarea sa (conform legendelor și miturilor) în 753 î.Chr., orașul fost inima Republicii Romane, centrul Imperiului Roman, un important oraș al Imperiului Roman de Răsărit sau Bizantin, și mai târziu, sediu al Papalității în perioada medievală și Renaștere. În epoca modernă Roma a devenit capitala Regatului Italiei unite în 1871, rămânând centrul politic, cultural și spiritual al Italiei contemporane. Roma a fost un centru de putere, cultură și religie de-a lungul a mii de ani, adaptându-se la transformările istorice și păstrându-și statutul de oraș global. Atractivitatea turistică actuală se datorează unor monumente cum ar fi Colosseumul, Vaticanul, Forumul Roman, Panteonul, Fontana di Trevi, Piața Spaniei și altele.

Antiohia din Turcia

Poziționare geografică: Antiohia (sau Antakya, așa cum este cunoscută în Turcia modernă) este situată în sudul Turciei, aproape de granița cu Siria. Orașul este poziționat pe malul râului Orontes, în provincia Hatay. Geografic, Antiohia este așezată într-o regiune deluroasă și fertilă, la

est de Marea Mediterană, ceea ce i-a conferit o poziție strategică de-a lungul istoriei, atât pentru comerț, cât și pentru apărare.

Reprezentativitate istorică: Antiohia a fost unul dintre cele mai importante orașe ale lumii antice, fiind fondată în 300 î.Hr. de Seleucus I Nicator, unul dintre generalii lui Alexandru cel Mare. De-a lungul istoriei sale, Antiohia a servit ca centru major politic, cultural și religios [8]. În perioada elenistică a devenit capitala Regatului Seleucid și un important centru de cultură greacă. Sub dominația romană, Antiohia a continuat să prospere, devenind unul dintre cele mai mari și mai importante orașe ale Imperiului Roman, supranumit „Regina Orientului”. A fost un centru major al creștinismului timpuriu și una dintre primele comunități creștine din afara Ierusalimului. Antiohia a fost locul unde discipolii lui Iisus Hristos au fost numiți pentru prima dată „creștini” (Biblia - Faptele Apostolilor 11:26).

Continuitate istorică: Antiohia are o continuitate istorică semnificativă, fiind locuită și influentă de-a lungul mai multor milenii. Orașul a fost un centru cultural și economic de la fondarea sa în perioada elenistică și până în Evul Mediu. În perioada bizantină, a rămas un important centru religios și comercial. Cu toate acestea, Antiohia a suferit mai multe distrugerii majore, inclusiv cutremure devastatoare și invazii. De exemplu, în 526 d.Hr., un cutremur masiv a distrus mare parte din oraș, iar în 540 d.Hr., a fost cucerit de sasanizi. Cu toate acestea, a continuat să fie locuit și reconstruit de-a lungul timpului. În perioada cruciadelor, Antiohia a fost un principat important al cruciaților, cunoscut ca Principatul de Antiohia. După cucerirea otomană în 1516, orașul a devenit parte a Imperiului Otoman și și-a pierdut din importanța anterioară, dar a continuat să fie locuit până în prezent. Astăzi, Antiohia (Antakya) este un oraș modern al Turciei ce păstrează urme ale istoriei sale glorioase, inclusiv mozaicuri și ruine antice, și continuă să fie un loc de mare interes arheologic și istoric. Atractivitatea turistică actuală se datorează Moscheii Habib-i Neccar, vestigiilor arheologice și atmosferei multiculturale.

Concluzii

Articolul propune o metodologie de comparare a statutului de „oraș inteligent” al orașelor din prezent cu cele din trecut, folosind o selecție bazată pe criterii geografice, istorice și de continuitate în timp. Orașele selectate pentru studiile de caz (Alexandria, Roma și Antiohia) sunt exemple reprezentative pentru analiza comparativă prin rolul lor semnificativ în dezvoltarea culturală, politică și socio-economică de-a lungul timpului. Metodologia de stabilire a criteriilor de selecție a orașelor a fost bine definită, asigurând reprezentativitatea orașelor selectate pentru analiza comparativă a „inteligentei” urbane, întrucât reflectă diversitatea geografică, importanța istorică și continuitatea culturală necesare pentru a înțelege evoluția orașelor în timp.

Articolul este parte a tezei de doctorat cu titlul „Compararea orașelor din prezent cu cele din trecut în ceea ce privește statutul de „oraș inteligent”.

Referințe:

- [1] LIPSET, S. The Social Requisites of Democracy Revisited: 1993 Presidential Address. In: *American Sociological Review*, 2006, 59 (1), pp. 1-22. <https://doi.org/10.2307/2096130>
- [2] DUȘA, A. *Elemente de analiză comparativă*. București: Tritonic, 2014.
- [3] ABULAFIA, D. *The Great Sea: A Human History of the Mediterran*. USA: Oxford University Press, 2013.
- [4] VITRUVIUS, P. *The ten books on Arhitecture*. London: Oxford University Press, 1914.
- [5] OLESON, J. *The Oxford Handbook of Engineering and Technology in the Classical World*. London: Oxford University Press, 2009.
- [6] McKENZIE, J. *The Architecture of Alexandria and Egypt, c. 300 B.C. to A.D. 700*. New Haven: Yale University Press, 2007.
- [7] CLARIDGE, A. *Rome: An Oxford Archaeological Guide*. London: Oxford University Press, 1998.
- [8] KONDOLÉON, C. *Antioch: The Lost Ancient City*. Princeton: Princeton University Press, 2000.